

LEDARE

Ledare: Den ansiktslösa skolan

PUBLICERAD 2010-08-11

Kolumnen: Hans Bergström om en amerikansk typ av jurismakt.

UTVALD LÄSNING I DIN MEJLBOX

[Skaffa nyhetsbrev](#)

DN:s chefredaktör Peter Wolodarski väljer ut veckans mest läsvärda artiklar.

Ska en lärare kunna se ansiktet på sin elev? Är det acceptabelt att en elev som går in i en sal för att skriva ett prov är maskerad, så att skolan inte vet om det är eleven eller hennes mer begåvade syster eller vän som utför provet?

Svaren på dessa frågor är självklara för varje vettig person. Som så ofta befinner sig medieeliten mil från folkmeningen.

Men det finns en dimension i ärendet som inte har belysts nämnvärt. Den handlar om några av våra myndigheter. Diskrimineringsombudsmannen, DO, fick in en anmälan mot Stockholms utbildningsförvaltning redan i januari 2009. En elev ville dölja sitt ansikte på lektionstid på Åsö vuxenutbildning och anmälde staden för diskriminering, på grund av att skolans ordningsregler inte tillät det. DO har legat på ärendet i mer än ett och ett halvt år. I början av sommaren förklarade så en företrädare för DO att det lutade åt att Stockholms stad skulle komma att "fällas" för diskriminering.

När ett formellt beslut inte kommit ännu i augusti, vid starten av ett nytt läsår, valde skolborgarrådet i Stockholm – Lotta Edholm (FP) – att anmäla DO till Justitieombudsmannen. "DO:s orimligt långa handläggningstid har lett till att stadens utbildningsväsende befinner sig i ett juridiskt vacuum. Stadens skolor måste få veta hur de ska hantera denna fråga."

Det var i detta läge som utbildningsminister Jan Björklund gjorde klart att han vill i lag tydliggöra rektorers rätt att etablera ordningsregler så som skett i Stockholm.

Vi har fått en ny typ av myndigheter i Sverige: de ideologiproducerande. DO är en sådan. Barn- och elevombudet, BEO, hos Skolinspektionen är en annan. Utmärkande för dessa myndigheter är att de i sin inre kultur har en så stark tro på sin riktning att det nästan inte spelar någon roll vad riksdag och regering säger. De producerar själva sin idéhållning. Hos Skolinspektionen, och än mer BEO, härskar Rousseau. Alla barn är i grunden goda och kan talas till rätta utan något behov av disciplinära medel.

Så har det varit ända sedan vänstervågen från 1968 gjorde sin vandring genom institutionerna. Men på senare tid har tillkommit ytterligare ett fenomen: juristmakten. Myndigheterna tas alltmer över av jurister. De tolkar ärenden extremt individualistiskt. En rektor får inte göra praktiskt taget någonting för att upprätthålla ordning, stil och arbetsro i skolan, om det på något sätt kan anses "kränka" (som modeordet lyder) "individens integritet". Den vidare frågan om klädkoder som del av ordningsreglerna i en skola hör till det som bekymrar juristerna på Skolinspektionen.

Grundkonflikten är densamma som mötte de styrande i New York när de försökte etablera en ny polismodell för att vända förfallet i staden för nu cirka 20 år sedan. Åklagare och domare avskrev fall med ungdomar som kastade smutsvatten på bilrutor för att sedan ta betalt för att rengöra dem. Varje ärende var så litet. Problemet var bara att när tiotusentals fall av små brott släpptes igenom, blev den samlade effekten en nedbrytning av civilitet, livskvalitet och trygghetskänsla som förstörde staden. Juristerna vägrade se den vidare samhällsverkan av sina insnävade fallbedömningar. För att tala i termer av en idédebatt som var livlig för några år sedan: "communitarians" stod mot individuella rättighetstänkare.

En skola är också ett samhälle. Det stora ingreppet i individens frihet är lagtvånget att gå i skolan under nio långa år, ett tvång vars längd kan diskuteras. När denna skolplikt väl införts, är det rektors och huvudmans ansvar att upprätthålla arbetsro och träna eleverna för en framtid som kommer att kräva flit, målmedvetenhet och hänsyn – utöver kunskaper. Rektorer uppfattar att skolmyndigheterna i huvudsak ägnar sig åt att försvåra för dem i denna mycket viktiga uppgift. Det pågår en snabb utveckling i amerikansk riktning, där mellanmänniska problem förvandlas till juridiska "ärenden". Antalet anmälningar till BEO har på ett år ökat med 80 procent. Myndighetens storlek har tredubblats, från 12 till cirka 40 tjänster. Alltmer av skolledningars tid upptas av att svara på juridiska rättsfall.

Jurister hävdar alltid att de inte har någon egen mening utan bara "tillämpar lagen". Det är en falsk undanflykt. Skollagen och dess förarbeten rymmer många olika delar. Genom en snäv inriktning på att med juridiska tolkningar hindra rektorer från att agera, går juristerna i realiteten emot andra delar av skollagen, nämligen dem som talar om de resultat i kunskap och fostran som skolan har att uppnå.

Tidsandan i dag sätter "individens integritetsskydd" före allt annat. Men det finns en balansgång mellan individuell autonomi och ett fungerande samhälle. I ett samhälle finns inte bara rättigheter utan också skyldigheter och hänsyn. Problem behöver lösas direkt mellan människor i stället för att förvandlas till rättsfall.

Jan Björklunds uttalande kring Åsö vuxengymnasium är en markering av folkstyre och folkvett, gentemot myndighetsvälde och juristmakt. Som sådant behövdes det.

bergstrom_hans@hotmail.com

TEXT

Hans Bergström

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt